

M. Szebeni Géza **A „külügyes Szabó”, aki „liftaknába zuhant”**

A Kádár-korszak külügyminisztériumának a története nem bővelkedik „disszidáló” diplomatákban. Több mint harminc év alatt tán fél tucat diplomata és még kevesebb hírszerző szegte meg esküjét, s ment át a váltakozó intenzitással folyó hidegháborúban a másik oldalra – ki ilyen, ki olyan okból. A meglepően alacsony számra sok magyarázat kínálkozik. A kiválasztás feltételen számításba veendő, hiszen a diplomáciai kar derékhadát az esetek döntő többségében a hazájukat szerető, a rendszer hívének tekinthető, a rendszert sok esetben kritikus szemmel néző, de elfogadó, magasan képzett káderek adták. Mindenképpen szerepet játszott a diplomáciai pálya óriási társadalmi presztízse, a komparatív anyagi előnyök jelentősége, a lényegében korlátlan utazási lehetőség. Nem kis súllyal esett latba „a külügy” a tekintetben humánus káderpolitikája, amely szerint a kihelyezett családoknak nem kellett itthon hagyni a gyerek(ek)et, így azokat bármely iskolába (egyházi kivételével) beíráthatták. Ez már az 1960-as évektől így volt, a „külügyes gyerekek” legtöbbje hazai versenytársaihoz képest igen komoly előnyhöz jutott.

A disszidálások sorából egy magas rangú hírszerző tiszt és két külügyi főtisztviselő majd ötven évvel ezelőtti átállása keltett annak idején hatalmas hullámokat. Az alábbi és a szándékom szerint folytatandó történetek arra keresnek magyarázatot, hogy mi volt az oka annak, hogy a rendszer e leghűségesebbnek vélt reprezentánsai az átállás mellett döntöttek. A következtetések levonását az olvasóra bízom.

A történet banálisan indult. 1964. szeptember elején a magyar külügyminisztérium egyik munkatársa, Szabó László¹ a feleségével és kislányával megérkezett a londoni magyar nagykövetségre, hogy megkezdje – másodosztályú titkári rangban – gazdaságpolitikai beosztotti munkáját. A külszolgálat első néhány hete a szokott módon zajlott, az idő nagy részét az új munkakörrel történő ismerkedés („a betanulás”), a gyerek beiskolázása, a szolgálati lakás berendezése, a londoni közlekedéssel, a brit „jobbra tarts!” forgalommal való ismerkedés vitte el. A „kihelyezés” első heteinek szokványos eseményei azonban váratlan fordulatot vettek.

A csendes, kora őszi hétvégén igen kellemetlen eseményről érkezett hír Londonból szigorúan titkos, különösen fontos jelzéssel a magyar politikai vezetésnek. Ez a hír nem volt más, mint a belügyminisztérium III/I csoportfőnökségének a jelentése arról, hogy Szabó László rendőr őrnagy, a londoni (hírszerző) rezidentura beosztottja, nagykövetségi II. titkár 1964. október 16-án eltávozott a londoni nagykövetség

¹ Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában található az az iratok, amelyek a tanulmány megírásához elsődleges forrásként szolgáltak. Szabó László eltűnését követően a III/I csoportfőnökség „rendkívüli esemény” dossziét nyitott az ügygel összefüggő, valamennyi dokumentum elhelyezésére. Száma: R-16/65, fedőnév: Oxford. – Megnyitva: 1965. XI. 19. Lezárva: 1972. V. 16. Minősítése: szigorúan titkos. Az iratokat hét, római számokkal sorszámozott dosszié tartalmazza. A dolgozatban szereplő dokumentumokból vett idézetekben a kiemelések tölem vannak.

épületéből és azóta senki nem tudja, hol van. A hírt az MSZMP KB adminisztratív osztályának vezetője továbbította az illetékes KB-titkárnak, aki arra utasított, hogy az információt csak újabb fejlemények esetén kell továbbítani a külügyekért felelős KB-titkárnak, illetve Kállai Gyula miniszterelnök-helyettesnek. A jelentés a továbbiakban ismerteti, hogy a nagykövetség illetékes diplomatái azonnal értesítették a brit külügyminisztériumot (Foreign Office) és a brit rendőri szerveket, de másnap 18.00 óráig semmi felvilágosítást nem kaptak. Másnap, október 17-én (vasárnap) behívták a magyar külügyminisztériumba az ideiglenes ügyvivői feladatokat ellátó, Ide brit kereskedelmi tanácsost és felvilágosítást kértek Szabó hollétéről. Ide tanácsos persze semmit nem tudott mondani, de ígéretet tett a kérdés továbbítására.

A jelentés elkészültéig a III/I csoportfőnökség csak azt tudta megállapítani, hogy Szabó László ismeretlen céllal ismeretlen helyre távozott. Személyi holmijait a lakásból valaki elvitte, nincs kizárva, hogy ő maga járt a lakásban. Felesége nem tudott olyan adatot szolgáltatni, amelynek alapján következtetni lehetne Szabó távozásának okára. (Bár később, egy másik jelentés szerint Szabóné a kirámolt ruhásszekrények láttán kijelentette, hogy férje disszidált.) A jelentés szerint Szabó rokonsággal, ismeretségi körrel nem rendelkezik Angliában. 1964. júliusban egy hónapos nyelvtanfolyamon volt Oxfordban, ahol megismerkedett egy amerikai nővel, akivel közelebbi kapcsolatba került. Nem zárható ki erőszakos akció – így a jelentés –, „de ezt a feltételezést jelenlegi ismereteinek, a körülmények és a két ország közötti politikai kapcsolatok nem támasztják alá.”

A jelentés gyors „kárfelemeléséből” kiderült, hogy Szabó eltűnése komoly gondokat okozhatott a magyar „szerveknek”. Az 1946 óta a politikai rendőrség, ÁVH, majd az újjászervezett BM kémelhárító szervezetében ténykedő Szabó 1963-ban átkerült a hírszerzéshez, és a III/I csoportfőnökségen dolgozott alosztályvezető-helyettesi beosztásban. Ebbéli minőségében részletesen ismerte a Nagy-Britanniában folytatott hírszerző munkát, az ott foglalkoztatott ügynökséget, ismerte a területre vonatkozó „munkatervi elképzeléseket”, a III/I csoportfőnökség illetékes alosztályának a brit nagykövetségre vonatkozó operatív tevékenységét és általában a BM politikai szerveinek a felépítését, tevékenységét, vezetőit és állományát. Ennek következtében a brit szerveknek történő közléseivel Szabó jelentős politikai illetve operatív károkat okozhat – a jelentés szerint. Az ügyben rögtön olyan javaslatok készültek, amelyek a kármentést szolgálták: a feleség és a gyerek azonnali hazahozatala; a londoni rezidentura munkatársainak figyelmeztetése; a baráti állambiztonsági szervek tájékoztatása és segítségük kérése a történetek felderítésére; tisztázni kell Szabó hollétét, ezért a külügyminisztérium ismételten kérjen felvilágosítást a britektől; megvizsgálandó, hogy milyen hatást gyakorol az ügy a III/I-es csoportfőnökség munkájára, ezért a csoportfőnökség külföldi rezidenturáit haladéktalanul tájékoztatni kell. A későbbi vizsgálat dimenzióit sejtette, hogy a dokumentum készítői a kémelhárítást is bevonták azzal, hogy a III/II csoportfőnökség a lehetőségeit felhasználva szerezzen értesüléseket az ügy kapcsán és tegyen intézkedéseket a csoportfőnökség esetleg dekonspirált ügyeiben.² Ennek az utasításnak betudhatóan a III/II/2-b. alosztály 1965. október 18-án késelem nélkül „ráállt” a budapesti brit nagykövetségre, és ez utóbbi munkatársainak minden mozdulatát percről-percre figyelemmel kísérték.

A jelentéshez csatolt intézkedési terv alapján már gyanítani lehetett, hogy nem akármilyen ügyet kellett kezelni. Attól függetlenül, hogy Szabó nem volt igazán „nagy hal”, valódi titokhordozóként azonban rengeteget tudott, részben annak okán is, hogy

² I. sz. dosszié, 9. o.

majd húsz évet töltött a politikai rendőrség kötelékeiben. Ezért a III/I csoportfőnökség riasztotta az összes rezidenturát. Az ottawai magyar nagykövetségen működő rezidentura külön riasztást kapott, mivel egy ott működő ügynök nevét Szabó ismerte. Ezen kívül a szovjeteket még azért is tájékoztatni kellett, mivel Szabó ismerte két szovjet hírszerző tiszt személyét, és részletes információkkal rendelkezett a „szovjet szervezetek” egy, Budapesten lefolytatott operatív munkájáról. Az intézkedési terv azonnali feladatként írta elő annak megvizsgálását, hogy Szabó milyen államtitkoknak jutott a birtokába, mit tudott a felesége (szintén BM alkalmazott – rendőr őrnagy). Ugyancsak késlekedés nélkül hozzá kellett fogni a londoni rezidentura munkatervének átalakításához, mivel annak elkészítésében Szabó még otthoni beosztásában részt vett. Az intézkedési terv készítői arról sem feledkeztek meg, hogy Szabó itthon maradt hozzátartozói szoros ellenőrzését írják elő.³

A szigorúan titkos intézkedésekkel egy időben persze a lakosságot is tájékoztatni kellett, mivel a Szabad Európa Rádió (SZER) és a nyugati hírügynökségek bő terjedelemben tárgyalták az ügyet. Így aztán felhatalmazták az MTI-t annak a közlésére, hogy Szabó László magyar diplomata eltűnt londoni lakásáról. Annak ellenére, hogy a magyar fél több alkalommal is kért felvilágosítást a brit külügyminisztériumtól és a brit rendőrségtől, valamint a budapesti brit nagykövetségtől semmilyen érdemleges információt nem kapott – így a közlemény. Viszont 1965. október 19-én a Foreign Office illetékes osztályvezetője a brit sajtóval egy időben közölte a londoni magyar nagykövettel, hogy a londoni amerikai nagykövetség szerint Szabó László menedékjogot kért az Egyesült Államok kormányától, és az illetékes brit szervek hozzájárulásával állítólag már el is utazott az USA-ba. A hivatalos magyar álláspont e tekintetben az volt, hogy mivel nem tették lehetővé, hogy a londoni magyar követség kapcsolatba lépjen Szabó Lászlóval, a magyar kormánynak nem áll módjában a közlés valóságának az ellenőrzése. Ennek következtében tiltakozik az eljárás ellen és arra irányuló határozott óhaját fejezi ki, hogy érintkezésbe léphessen Szabó Lászlóval, akinek a családja egyébként Budapestre érkezett.⁴

A III/I csoportfőnökség 1965. október 20-án külön jelentést állított össze a Szabó-ügy sajtóvisszhangjáról. Ebben idézi a SZER egyik híryanagát, amely szerint az amerikai külügyminisztérium szóvivője 1965. október 19-én bejelentette, hogy az Egyesült Államok londoni nagykövetsége már „pár héttel” ezelőtt birtokában volt Szabó kérelmének. (Az amerikai külügyi szóvivő a „couple of weeks” kifejezést használta, ami viszont egyszerűen „két hetet” jelent) Azt is hozzátette a szóvivő, hogy Szabó nincs az Egyesült Államokban, de tartózkodási helyéről nem adott felvilágosítást. Az ugyanaz nap megjelent brit lapok szerint Szabó ekkor már a CIA frankfurti bázisán volt, ahol az amerikai hírszerzők folytatták a kihallgatását.⁵

Ugyanezen a mozgalmas október 20-án valóságos diplomáciai bomba robbant. A Foreign Office helyettes-államtitkára aznap 19.30-ra bekérte a londoni magyar nagykövetet és az első beosztottat. A találkozó során átadta nekik egy négy oldalas, kézzel írt levél fénymásolatát. A levelet a magas rangú brit külügyi vezető szerint Szabó írta a londoni amerikai nagykövetnek – magyarul. A magyar nagykövet közölte, hogy a kézírást nem ismeri, a valószínűleg nem Szabó által írt levél semmi esetre sem bizonyíték arra, hogy Szabó László szabadon cselekedett. Erre utal, hogy a brit hatóságok nem tették lehetővé, hogy a magyar kormány képviselői Szabóval találkozzanak. Viszont a levél önmagáért beszélt.

³ u.o. 15. o.

⁴ u.o. 28. o.

⁵ u.o. 103. o.

A levélben az állt, hogy őt, Szabó Lászlót egész életének a tapasztalata és az a helyzet, amelybe diplomáciai kiküldetésével került volna, arra indította, hogy véglegesen szakítson azzal a társadalmi rendszerrel, amelynek további szolgálata jóvátehetetlen bűncselekmények elkövetésére vitte volna őt. A továbbiakban arról írt, hogy 1965. szeptember 8-án érkezett Londonba kettős feladattal; egyrészt, mint diplomata lássa el a gazdaságpolitikai teendőket, másrészt, mint hírszerző tiszt hajtja végre a magyar titkosszolgálat által megszabott feladatokat. Az iromány azzal folytatódik, hogy ő 1946-tól 1963-ig teljesített szolgálatot a magyar politikai rendőrségen. Itt ipari elhárítás volt a feladata, majd az ott szerzett gazdaságpolitikai és elhárítói ismeretek alapján 1963 októberében „áthelyezték a titkosszolgálathoz”. Szabó ezt követően röviden ismerteti életútját azzal, hogy amikor elindult ezen az úton – 1946-ban – 20 éves volt, és még nem tudta, mire vállalkozott. Később állandó vívódás kezdődött benne. „Látva azt a sok bűnt, amit a magyar politikai rendőrség elkövetett”, igyekezett kerülni az azokban való minden aktív, közvetlen, de különösen kezdeményező részvételt.⁶

Ez az igyekezete – folytatódik a levél – olyan sikeres volt, hogy passzivitása miatt 1953-ban leszerelték az ÁVH-tól. 1955-ben, a nagy változások után két lehetőséget kínáltak fel neki: vagy visszamegy a politikai rendőrségre vagy elviszik pártpolitikai vonalra propagandamunkát végezni. Érezte, hogy ha az utóbbit választja, egy undorító, az egyéni emberi érzéseket, vágyakat, a lelkiismereti szabadságot gúzsba kötő, politikai propagandagépezet eszközévé válik, s így az előbbi (vagyis a „megreformált” ÁVH-hoz történő visszatérést) választotta. A döntésének az volt az oka, hogy a teljes belső, nyílt szakításhoz nem volt elég ereje és a veszély nagysága miatt elég bátorsága sem. A levél további részében azt írja Szabó László, hogy érzése szerint nyugodt lelkiismerettel jelentheti ki, hogy soha nem követett el jóvátehetetlen bűncselekményt. Éppen ezért kész számot adni egész eddigi tevékenységéről és mindazon ismeretekről, amiket e tevékenység során szerzett. A levél záró soraiban megindokolja lépését azzal, hogy londoni munkája már olyan feladatok végrehajtásával járt volna együtt, amelyeket lelkiismeretével nem tud összeegyeztetni. Mégis elvállalta e feladatokat annak tudatában, hogy azok csak kijövedele és végleges szakítása eszközei lehetnek. „A fentiek alapján felajánlom szolgálataimat az USA kormányának, és tisztelettel kérem Önt, hogy részemre a *politikai mentelmi jogot* kieszközölni szíveskedjék. Öszinte tisztelettel: Szabó László – London 1965. október 18-án.”⁷

Mivel egy ideig teljes képtelenségnek tűnt, hogy a „szentélyek szentélyében” dolgozó, kipróbált kommunista titkosszolga írta a levelet, a dokumentumot három igazságügyi írásszakértővel is megvizsgáltatta a belügyminisztérium. A rendkívül alapos és imponáló szakmai felkészültséggel elvégzett vizsgálatot követő három szakvélemény megdönthetetlen bizonyítékokat talált arra, hogy a kérelmet Szabó László a saját kezével írta.⁸ Ettől függetlenül október 23-i dátummal javaslat-tervezetet készített a belügyminisztérium (mivel a tervezet BM-felzettel készült, házon kívülre szolt, feltehetően az MSZMP felső vezetésének néhány tagja számára) Szabó László ügyében teendő diplomáciai és politikai akciókra. A belügyminisztérium által indítványozott lépések célja az lett volna, hogy a belföldi és a külföldi közvélemény egyértelműen „az amerikai hírszerzés példátlan banditizmusának tulajdonítsa Szabó László elrablását”. Ezzel egy idejűleg el akarta érni, hogy „az amerikaiak és angolok állandó diplomáciai és propaganda-nyomás alá kerüljenek”. Emellett persze más ötletek

⁶ Minősítései szerint politikailag jól felkészült, parthű, szakmailag sokoldalú, szívós, lelkiismeretes ember.

⁷ u.o. 122. o.

⁸ u.o. 132. o.

is felmerültek arra, hogy megtorló akciókat is végre kell hajtani az amerikaiak ellen – pl. emberrablás, amerikai követség elleni akció stb.⁹ Sőt, ezekre az ötletekre konkrét akciótér is született, de végül a „megtorlás” csak addig terjedt, hogy a budapesti brit nagykövetség egyik, diplomáciai mentességet nem élvező munkatársát letartóztatták. Törvényes okot erre a lépésre az adott, hogy az illető részegen nem adta meg az elsőbbséget a November 7. térnél, és a véletlen fél súlyos sérüléseivel járó balesetet okozott.

Az események azonban villámsebesen peregtek, gyorsan túllépve a csoportfőnökségek javaslatain. Ugyanis távirati jelentés érkezett Washingtonból, amit az ügyben érdekelt felső vezetés megkapott (Kádár, Kállai, Biszku, Korom, Benkei, Komócsin, Puja). A távirat arról adott tájékoztatást, hogy 1965. október 22-én délután az amerikai külügyminisztérium közölte Radványi ügyvivővel, amerikai részről bíznak abban, hogy „a jövő hét elején” alkalmat adhatnak arra a magyar követség egyik munkatársának, hogy találkozzon az időközben az Egyesült Államokba érkezett Szabóval. Az amerikai diplomata hozzáfűzte, hogy valószínűleg a következő hét első napján, 1965. október 25-én jelentkeznek majd, megbeszélendő a találkozó részleteit. Hozzáfűzte, hogy budapesti ügyvivőjük is utasítást kapott ennek a közlésére.¹⁰ A hír hallatán a III/I csoportfőnökség készített egy feljegyzést arról, hogyan kell a Szabóval lefolytatandó találkozón viselkedni, milyen kérdéseket kell neki feltenni, s mindezt arra a meggyőződésre alapítva, hogy Szabó László nem lehet áruló.

Ezt a washingtoni magyar ügyvivőnek szóló utasítást 1965. október 25-i dátummal küldte át a III/I csoportfőnöke az illetékes külügyminiszter-helyettesnek Washingtonba történő továbbításra. Az utasítást előzőleg a belügyminiszter és a külügyminiszter jelenlétében véglegesítették. A dokumentumban foglaltak szerint sok jel arra mutatott, hogy Szabót „az úgynevezett önkéntes disszidálásra” erőszakkal vették rá. A saját kezűleg írt levél nem meggyőző bizonyíték. Ő írta, de valószínűleg nem saját jószántából, erősen felindult állapotban tette. Erre utal a Szabó intelligenciájához képest primitív szöveg, az otromba helyesírási hibák. A levél magyar szövege – így az utasítás – alapjául angolból fordított szöveg szolgált szakértők szerint. Erre mutat, hogy angol gondolkodásmódot tükröző kifejezések szerepelnek benne. Azt is érthetetlennek találták az utasítás kiötlői, hogy Szabó László „az intelligens, képzett diplomata”, miképpen keverheti össze *a menedékjogot a mentelmi joggal*. Az utasítás a találkozó fő feladatának azt szabja meg, hogy a jelen lévő magyar megbízottaknak meg kell győződniük arról, hogy Szabó László áruló vagy sem. Amennyiben nem lett áruló, akkor ezt az előbbiektől tudomására tudja hozni. Közölni kell vele, hogy minden, amit eddig tett megbocsátható, és „kiállunk mellette”.

Az utasítás szerint a beszélgetés elején át kell adni Szabónak a felesége és a kislánya levelét, és a *Népszabadságban* megjelent, mellette síkra szálló nyilatkozatot.¹¹ Az 1965. október 26-án a washingtoni magyar követség ügyvivőjének leadott utasítás teljes szövege újabb részletekkel bővült. Valakinek eszébe juthatott, hogy Szabó nem ismeri Radványit, és ezért esetleg nem hiszi el, hogy valóban a magyar ügyvivővel tárgyal. Ezért úgy döntöttek, hogy a konzuli beosztásban, követségi fedésben dolgozó, Szabó által ismert hírszerző tiszt kísérelje el a találkozóra az ügyvivőt, így „igazolva” Szabónak a magyar fél valódiságát. A III/I munkatársa jelenlétének indoklása azt a gyanút kelti, a belügy mindenképpen ragaszkodott a saját kádere jelenlétéhez. Amennyiben a találkozó során Szabó „leleplezi” a hírszerző tisztet, akkor mondják azt

⁹ u.o. 162. o.

¹⁰ u.o. 161. o.

¹¹ u.o. 182. o.

az amerikaiaknak, hogy Szabó beszámíthatatlan – így az utasítás.¹² Radványi részletes instrukciókat kapott arra vonatkozóan, hogy mit kérdezzenek Szabótól. A kérdések lényegében az amerikaiak szöktetési technikáját igyekeztek pontosítani: szökése után hol volt Szabó, mit csinált, merre járt, hol és kik hallgatták ki, hogyan került az USA-ba. Azt is közölni kellett vele, hogy a szövege érthetetlen részeket tartalmaz (menedékjog – mentelmi jog). Ezek után még arra is utasítást kapott a két magyar hivatalnok, hogy figyeljék meg, Szabó nem áll-e gyógyszeres befolyásolás alatt, nincs-e egyensúlyzavara, milyen a tekintete, milyenek a reflexeit, hogyan beszél, hogyan gesztikulál. Azt is Szabó tudomására kellett hozniuk, hogy az „oxfordi nőügy” illetve az abból eredő komplikáció megbocsátható, még minden helyrehozható.¹³

A találkozóra 1965. október 27-én került sor. Körülményeiről és elhangzottakról „statissime” jelzéssel táviratozott Radványi ügyvivő. A jelentést Kádár János megkapta, „Láttam, visszaküldöm Galambos elvtársnak. Kádár, XI. 10.” – írta rá az aktára, miután áttanulmányozta a dokumentumot. A „rendkívüli sürgősséggel” küldött távirat szerint október 27-én, 14.00 órakor a State Department bejáratánál a minisztérium magyar ügyekkel foglalkozó előadója, Squire fogadta Radványit és munkatársát. A találkozó a State Department egyik földszinti helyiségében jött létre. A Szabót oda kísérő személy a tárgyalás ideje alatt az előszobában tartózkodott. Az asztalon egy telefon és egy mikrofon állt. A beszélgetés magyarul folyt, tekintettel Szabó gyenge angol nyelvtudására. Szabó minden bevezetés nélkül kijelentette: csak az Egyesült Államokba kerülésének a körülményeire vonatkozó kérdésekre hajlandó válaszolni. Hozzáfűzte, hogy saját elhatározásából, önként ment a londoni amerikai nagykövetségre, cselekedetében senki nem befolyásolta. Nem szívesen jött el a találkozóra – folytatta –, csupán azért tett eleget a kérésnek, hogy pontot tegyen a Magyarországon elindított Anglia és Amerika ellenes sajtóhadjárat végére.

Radványi a fentieket nem vette figyelembe és az utasítás szerinti kérdéseket tette fel. Amikor megjegyezte, hogy Szabó 1956-ban a karhatalomban bizonyította a rendszer iránti hűségét, Szabó azzal fordult Squire-hez, hogy „erről önök tudnak”. Felesége és a leánya levelének és a *Népszabadság* átvételét megtagadta, de az amerikai diplomata átvette őket és letette az asztalra. Igyekeztek a családjával hatni rá, de „cinikusan kijelentette, hogy nem érdekli sem a lánya, sem a felesége, és felhatalmaz bennünket, hogy ezt közöljük velük”. Amikor a két magyar hivatalnok felvetette, hogy összekeverte a mentelmi jogot menedékjoggal, Szabó zavartan megjegyezte, hogy ez mellékkérdés (amiben egyébként teljesen igaza is volt). Az „oxfordi nővel” kapcsolatban Radványi az utasításnak megfelelően közölte, hogy az készítette elő a kialakult helyzetet, de a történetek megbocsáthatók, mire Szabó gorombán és idegesen azt mondta, hogy annak az ügghöz semmi köze. Squire megkérdezte, kiről van szó? – ami arra utal, hogy a civil diplomatának sem kötöttek mindent az orrára. Szabó több kérdésre nem volt hajlandó válaszolni, megismételte, hogy szabad akaratából cselekedett. Radványi erre kijelentette, hogy „ezt nem hisszük el, gondolja meg lépését, mert hibáját még kijavíthatja”. A jelentés azzal zárul, hogy a találkozó 25 percig tartott, a Radványi kíséretében lévő magyar hírszerző tisztet Szabó nem provokálta, nem is nézett rá. „A beszélgetés során kapott benyomásunk szerint Szabó áruló” – zárul a jelentés.¹⁴

¹² A „leleplezés” a dolgok természeténél fogva már megtörtént, hiszen az amerikaiak első kérdése Szabó kihallgatása során nem lehetett más, mint az, hogy a washingtoni magyar követség diplomatái közül kik a hírszerző tiszt.

¹³ I. sz. dosszié, 185.o.

¹⁴ u.o. 191. o. (Jelentése napján Radványi meghitt, baráti hangú levelet írt a III/I csoportfőnökség vezetőjének azzal, hogy bármiféle kompromittáló anyagot nem ártana

Miután bizonyossá vált, hogy Szabó hazaárulást követett el, a politikai, az erkölcsi és az operatív károk, továbbá a hazaárulás körülményinek a kivizsgálására bizottság alakult. A bizottság már 1965. október 29-re elkészített egy előzetes jelentést.¹⁵ Ennek a jelenésnek az alapján, november 13-i dátummal készült egy, a belügyminiszter által aláírt összefoglaló – csak Kádárnak. A dokumentum szerint Szabó László 1925-ben született Debrecenben, munkásszármazású. 1941-től 1944-ig könyvkötő tanuló, majd könyvkötősegéd volt a debreceni nyomdában. Katonai szolgálatot nem teljesített, jobboldali pártnak, szervezetnek nem volt a tagja. 1945-től az MKP, az MDP és az MSZMP tagja volt. Pártajánlásra 1946. július 1-jén rendőrnnyomozói tanfolyamra küldték Budapestre. Ennek elvégzése után rendőrnnyomozó alhadnagynak nevezték ki és vidéken politikai nyomozói beosztást kapott. 1948-ban visszavezényelték Budapestre a kémelhárítási alosztályon az amerikai követségi elhárítási vonalra, majd az egyházi csoportba helyezték politikai nyomozónak. 1949 és 1952 között a rádiós elhárításnál dolgozott, először csoportvezetői, később alosztályvezetői beosztásban. 1952 decemberében leszerelték.¹⁶ Leszerelése után a lőrinci hengerműnél rendészeti osztályvezető, és ebben a beosztásában az akkori ipari elhárítás rezidensként foglalkoztatta. 1953-ban ügyének felülvizsgálatát kérte, és szolgálati viszonyának a jogfolytonosságával visszakerült a belügyminisztériumba, ahol az ipari elhárítási osztályon először nyomozó, később csoportvezető, majd alosztályvezetőként teljesített szolgálatot. 1956 nyarán az ipari főosztály operatív titkára lett. „Az ellenforradalom” idején 1956. október 23-tól 28-ig a BM központi épületében, október 28-tól november 4-ig a szovjet csapatok budaörsi alakulatainál, 1956. november 4-től 1957 januárjáig a karhatalomban teljesített szolgálatot. 1957 őszétől vezetői javaslatára a Szovjetunióban egyéves elhárító iskolát végzett. Ezt követően a III/II csoportfőnökség ipari osztályán dolgozott csoportvezetőként majd alosztályvezetőként. 1959-ben a BM négyéves, idegen nyelvi főiskolájára nyert felvételt angol szakra, amit el is végzett esti tagozaton. Végzettsége alapján 1963. október 1-jén saját kérelmére a III/I csoportfőnöksége helyezték át (áthelyezésével minden előjárója egyetértett, és a belügyminiszter első helyettese hagyta jóvá). Az angol alosztályon főoperatív beosztást nyert, majd 1964 májusában csoportvezetővé és egyben alosztályvezető helyettesé nevezték ki.

1964. június 27-től augusztus 2-ig beosztottjával Oxfordban, külügyi fedéssel nyári nyelvtanfolyamon vett részt. Innen visszatérve korábbi beosztásában dolgozott. 1965-ben sorra kerülő külföldi kihelyezésre javasolták és ezt 1965. január 27-én közölték vele. Június 1-jén került át a külügyminisztérium angol referatúrájára, majd szeptember 8-án kiutazott családjával együtt Londonba. Minősítései szerint politikailag jól felkészült, párhű, szakmailag sokoldalú, szívós, lelkiismeretes ember. Hiányosságként említették „szervezetlenségét”, beosztottjaira fordított „nevelő munkája” hiányosságait. Vezetői úgy ítélték meg, hogy beosztásában megfelelő, perspektívában vezető lehet. Figyelmébe ajánlották, hogy munkájában legyen tervszerű, ne akarjon mindent maga végezni. Számos kitüntetést kapott, ezek közül kiemelkedik a Munkás-paraszt Hatalomért emlékérem (a Kádár-rendszer egyik legmagasabb

Szabó gazdái tudomására hozni, „mert ez a szemét áruoló mindent megérdemel”. Másfél év múlva Radványi is disszidált. III. sz. dosszié, 36. o.)

¹⁵ II. sz. dosszié, 31. o.

¹⁶ u.o. 33. o. Az ÁVH-tól történt elbocsátásról okmányok nem maradtak fenn. A kérdésről készült jelentés szerint akkori vezetőinek és munkatársainak a visszaemlékezése szerint az okok ellentmondásosak. „Kádere” szerint azért szerelték le, mert munkatársaival ellentétbe került, nagyképűség, beképzeltség, nagyfokú szakmai önbecsülés miatt, a bírálatokat viszont cinikusan visszautasította. Felvetődött még, hogy hivatalos okmányt engedély nélkül szabálytalanul lemásolt, valamint az, hogy kifogásolta húga beszervezését.

kitüntetése.) Házassága rendezett volt, lányát féltéssel nevelte. A jelentés szerint csak pozitív ismeretek voltak Szabó családi életéről.

1965. szeptember 8-án került Szabó a londoni nagykövetségre II. o. titkári rangban, gazdasági attaséi munkakörbe.¹⁷ Érkezéstől kezdve elődje munkaterületének átvételével töltötte idejét. Magabiztosan hozzálátott fedőfoglalkozása feladatainak az ellátásához. Október 16-án gépkocsivezetés gyakorlására hivatkozva eltávozott – majd eltűnt. A brit külügyminisztérium közölte, hogy nem tud semmit Szabóról, de megteszik a szükséges lépéseket a felkutatására. A brit hivatalos szervek csak 19-én közölték, hogy Szabó menedékjogot kért az amerikaiaktól és elhagyta Nagy-Britanniát. A nemzetközi sajtó írásai szerint Frankfurtba vitték, ahol az amerikai hírszerzők kihallgatták. A jelentés szerint egy ideig nem lehetett kizárni annak a lehetőségét, hogy Szabóval szemben amerikai hírszerzés erőszakos akciót hajtott végre. Ennek megfelelően a vizsgálat először kettős feltételezésből indult ki. A dokumentum ismertetette Kádárral az addig hozott intézkedéseket, a Szabóval lezajlott találkozót, melynek során világossá vált, hogy Szabó tudatos hazaáruló.¹⁸

Személyi körülményeinek a tisztázása is elkezdődött – folytatódott a jelentés. Ennek során megállapították, hogy a hírszerzéshez kerülésénél kihelyezésénél sok hiba történt. Több olyan tény merült fel, melyek eddig nem szerepeltek személyi anyagaiban. 1950-ben (mélyen vallásos) húgát a BM elhárítás beszervezte azzal, hogy egy jezsuita szervezkedést segítsen felszámolni. A húga ígéretet kapott arra, hogy az ügy lezárása előtt kivonják, de nem ez történt – internálták, és ez után idegösszeomlást kapott. Szabó több esetben kifogásolta feletteseinél a húgát ért sérelmeket. Szabót nem ezzel az indokkal, de lényegében ezért bocsátották el.

Az oxfordi nyelvtanfolyamon megismerkedett egy finn származású amerikai nővel, aki állítása szerint egy angliai támaszponton amerikai tisztek gyerekeit tanította. Szabó Oxfordból visszatérve úgy jelentette az ügyet, hogy további tanulmányozásra érdekes, mivel amerikai támaszponttra vitte be őket (majd később igen sok időt töltöttek együtt kettesben). Ezért egy ideig engedélyt kapott arra, hogy levelet írjon neki, ajándékot küldjön stb. A hadsereg MNV/2 csoportfőnöksége (katonai hírszerzés) valósnak ítélte meg az információkat, és egyetértett a nő további „kezelésével”, de csak akkor, ha Szabó viszi az ügyet. Szabó kihelyezése miatt az ügy abba maradt. Ezt az oxfordi ügyet a Szabóval ott lévő beosztottja nem jelentette azzal, hogy Szabó a felettese egyrészt, és másrészt biztos volt abban, hogy Szabó jelentette a történeteket. Később kiderült, hogy az oxfordi nő anyagait Szabó kiutazása előtt egy nappal megsemmisítésre javasolta.

A Kádárnak szóló jelentés készítői szerint hiba volt, hogy ezt az oxfordi ügyet senki nem vette komolyan, nem vették számításba, hogy a nő az amerikai hírszerzés ügynöke lehet. Az ismeretek alapján jogosnak tartották azt a feltételezést, hogy Szabót oxfordi tartózkodás során erkölcsileg kompromittálták, amit az amerikai hírszerzés rögzített, másrészt többszöri megjelenését a támaszponton esetleg kémkedési tettenérésként ellene fordíthatták. Emellett fecseghetett otthoni munkájáról. Tehetségesen rajzolt, nem egyszer említette, hogy pályát tévesztett, mert művésznak készült, így lehetséges, hogy hízélgéssel vették rá a disszidálásra. Az utólagosan felderített negatívumok bármelyike kizártta tette volna, hogy Szabót külföldi szolgálatra javasolják, illetve kihelyezzék – zárul a jelentésnek ez a része.

¹⁷ A londoni magyar nagykövetség nem akarta fogadni, mivel a fedőfoglalkozásából eredő feladatok ellátására alkalmatlannak találta. A nagykövetség hosszú huza-vona után végül beadta a derekát.

¹⁸ u.o. 96.o.

Szabó hazaárulása nagy károkat okozott a jelentés szerint. Sok állami és operatív titkot ismert, és ismeretei 19 évi belügyi múltjából és beosztásaiból eredően rendkívül széles körűek voltak. Olyan információkkal is rendelkezett, amelyeket nem lett volna szabad tudnia. 13 ügynököt és 5 kizárt ügynököt ismert, 12 „baráti” ügynökről és feldolgozás alatt álló ügyről is tudott, emellett több hazai ügynökkel is volt valamilyen formában dolga. A londoni rezidentura állományán kívül 14 külföldön dolgozó hírszerzőtisztet ismer közelebbről, de fénykép alapján majdnem minden magyar hírszerzőt azonosíthat. Ismerte a belügyminisztérium, de főleg a hírszerzés felépítését, elhelyezését, módszereit. A külügyminisztériumban is megismerkedhetett az Angliával kapcsolatos politikai elképzelésekkel.

1965. november 12-i dátummal a Benkei András belügyminiszter által a Kádárnak küldött jelentésben foglaltaknak megfelelően a III/I csoportfőnökség rövid feljegyzést készített arról, hogy mi vihette Szabót a disszidálásra. Mivel a fő érdekelt fél – Szabó László – elérhetetlen volt, csak feltevésekkel tudtak dolgozni. E feltevések között szerepelt Szabó húgának az ügye, az ő, Szabó elbocsájtása az ÁVH-tól, az ipari elhárításnál kialakult személyi ellentétei, „elrontott élete” (művészek készült, de titkosszolga lett belőle), ellentmondásos családi élete, az oxfordi finn-amerikai nővel kialakult kapcsolata, nyelvismeret hiánya(?), nehézségei londoni fedőbeosztásában, gazdaságpolitikai területen lévő szakmai felkészületlensége, kihelyezésének körülményei.¹⁹

Úgy tűnt, hogy az egész ügy menete „normális” kerékvágásba zökkent, a belügyminiszter kiosztotta a fenyítéseket, melyek közül a legsúlyosabb persze Szabó oxfordi útítársát (a legalacsonyabb beosztású munkatársat) érte – azonnali hatállyal leszerelték, mert nem jelentette azonnal az oxfordi közjátékot. Ez a hírszerző tiszt ráadásul, szerencsétlenségére még amerikai fogságban is volt a háború után – bár ez az epizód „tisztázódott” később –, de hát melyik kémelhárítónak a fejében nem fordulna meg, hogy talán mégis maradt vissza valami ebből az amerikai fogságból. Szabónét persze eltávolították a BM-ből – miután egész életét a belügyminisztériumban töltötte. A vizsgálatok széles mederben hömpölyögtek, Szabó életét a legapróbb részletekig kikutatták, az érdekelt csoportfőnökségek munkatársait átvilágították. Szabó katonatiszt fivérét szoros figyelés alá vonták, ez utóbbi végül leszerelt és korábbi státuszánál sokkal alacsonyabb állásokat vállalt (sofőr, segédmunkás stb.), külföldre soha nem mehetett. Egyszóval, „ütre” készültek a jelentések, a Szabó-dosszié egyre dagadt a félelmetes papírmennyiségtől. Igen ám, de pont, amikor senki nem számított rá, az ügy váratlan fordulatot vett.

Ugyanis, 1966. március 23-án nyilvánosságra került az a vallomás, amit Szabó László tett az Egyesült Államok képviselőháza hadügyi bizottságának CIA albizottsága előtt. Erről a tanúvallomásról a képviselőház elnökét L. Mendel Rivers, a hadügyi bizottság elnöke tájékoztatta. Magát a vallomást 1966. március 2-án tette Szabó, mint erről L. Mendel levele beszámol, amely levelet valamelyik amerikai lap „Dear Editor”-jához címzett. A Szabó-ügynek erről a váratlan fordulatáról a III/I-es csoportfőnökség terjedelmes dossziét nyitott. A dossziében gyűjtötte Szabó vallomását, üzenetét a magyar emigrációhoz, üzenetét a magyar néphez, majd „a bűnös tevékenységet folytató szolgálat” Szabó által ismertetett felépítését felvázoló organigrammját. Az a tény, hogy Szabó a bizottság rendkívüli ülése előtt tett vallomást, jelzi, hogy amerikai részről milyen fontosságot tulajdonítottak Szabó megnyilvánulásának – politikai és propaganda szempontból egyaránt.

¹⁹ IV. sz. dosszié, 169. o.

Szabó a nyilatkozatát életrajzának ismertetésével kezdte. Kijelentette, hogy véglegesen megszakította a kapcsolatát a kommunista rendszerrel. A disszidálásának az oka nem anyagi természetű – mondta –, mert nagyon jól fizették őket – nyolcezer forint havonta.²⁰ A rendszerrel való szakítása fokozatos, folytonos folyamat volt, amely arra szörnyű felismerésre alapozódott, hogy mindaz, ami 1945-től történt vele, elfogadhatatlan – ő egy úszó fadarabként sodródott, és ezt nem akarja tovább. Első súlyos kétségei 1949 körül keletkeztek, de azt gondolta, hogy van egy végső igazság, ami igazolja az illegális akciókat. Miután elbocsátották a szolgálatból látta, hogy mi történik az országban. Végül elfogadta, hogy visszalépjen a szolgálatba, mivel úgy gondolta, hogy biztonságosabb az ÁVH-nál. Egy hős vissza tudta volna utasítani, de ő nem hős. Ezt a lépést félt megtenni – folytatta. Hruscsov titkos beszéde, félelmetes hatással volt rá. 1956-ban túlélte, végig a BM épületében volt és a szovjetek evakuálták a többiekkel együtt. Budaörsön voltak végig, majd másfél héttel később visszavitték őket a szovjetek. Ő, maga „nyugton maradt”, végrehajtotta a parancsokat. Az áthelyezés a tengerentúli részleghez lehetőségeinek kezdetét jelentette. Azért tudott átkerülni, mert egy korábbi főnökét előzőleg áthelyezték a külső szolgálathoz, mint helyettes vezetőt, és ő vitte magával. 1964 őszén Oxfordban már arra gondolt – mondta –, hogy kint marad, de félt, és tudta, hogy vissza fog jönni. Amikor visszatért elhatározta, hogy nem hajt végre semmi parancsot, és hogy szakít, nem szolgálja tovább az „ÁVH”-t. Nem voltak kétségei – hangsúlyozta –, e lépését újból megtenné. Igaz, hogy tagja volt egy kegyetlen, bűnös szervezetnek, de ő nem követett el bűnt, nem lőtt senkire, és sohasem kezdeményezett ügyet ártatlan emberek ellen. „Lelkiismeretem tiszta Isten előtt és remélem önök előtt is”.

Vallomása második részében Szabó a magyar hírszerzést és elhárítást értékelte. Elmondta, hogy a magyar politikai rendőrség főellensége a nyugati szövetségi rendszer, működési területe külföldre és belföldre egyaránt kiterjed. Tevékenységét a szovjet szervekkel szoros együttműködésben végzi a magyar titkosszolgálat, így a szovjet tanácsadók minden információt megkapnak. Jellemző – fűzte hozzá, hogy a belügyminisztériumban a szovjet főtanácsadó irodája a hírszerző főcsoportfőnöké mellett van.

A harmadik részben Szabó áttekintette „az ÁVH” feladatait. E szerint a politikai rendőrség fő tevékenysége az emigráció, az egyházak és a külföldi diplomaták ellen irányult. A szovjetekkel kötött megállapodás értelmében a magyar titkosszolgálat számára a fő célpontot a nyugati külügyi szolgálatok jelentik. A munkamegosztás értelmében a nyugati diplomatákkal, a külügyminisztériumokkal, a nagykövetségekkel összefüggésben minden adatot gyűjtöttek, még a legjelentéktelenebbnek látszó részleteket is dokumentálták.

Negyedik pontként Szabó azt taglalta, hogy milyen az „ÁVH” együttműködése a szovjet és a „keleti blokk” többi állambiztossági szervével. Kijelentette, hogy Magyarországon szovjet tanácsadók ténykednek a kémelhárításnál, a hírszerzésnél. Ők betekinhetnek az „ÁVH” minden fontos anyagába, az éves jelentéseket is megkapják. A BM tájékoztató osztálya szelektálja a legfontosabb információkat, és ezeket megküldi Moszkvának. Az „ÁVH” tisztjei minden fontos információt azonnal átadnak a szovjeteknek. Operatív ügyekben is együttműködnek a magyarok és a szovjetek. A szovjetek az eredeti dokumentumokat is megkapják, ideértve az ügynöki jelentéseket, az ügynökök igazi és fedő nevével együtt. Külföldön a magyar és szovjet összekötő tiszteken keresztül tartják a kapcsolatot a titkosszolgálatok. Egy „ÁVH” részleg

²⁰ Ez miniszteri fizetés – fűzte hozzá. Mai árra átszámítva ez kb. nyolcszázezer nettó, és ha túlzás is, egy biztos: a BM titkos területeken in dolgozó munkatársai csúcspozíciókat kaptak.

működik Moszkvában, amelyik az ott tanuló fiatalokat és magyar diplomatákat ellenőrzi. Orosz a hivatalos nyelv a szolgálatok között. A többiekkel is hasonló az együttműködés. A szovjetek nem utasítanak, hanem tanácsokat adnak, elsőek az egyenlők között – folytatódik Szabó vallomása. A szovjet kémelhárító tanfolyamok nem kötelezőek a többiek számára, de küldhetnek embereket. 1957 szeptemberétől egy évig ő, Szabó is Moszkvában tanult e tanfolyamon. A KGB épületében tanultak (szinkron tolmácsolás segítségével), a füzeteiket titkosították és elzárták. Gondos kiképzés volt mindenről a leghatékonyabb tevékenység érdekében, ideértve azt, hogyan kell behatolni egyházakba, hogyan kell szabotázsokat, beszerzéseket végrehajtani stb. A KGB hírszerző tanfolyamot is fenntart, ez hosszabb a kémelhárító tanfolyamnál, és még titkosabb. A döntő azonban a kommunista pártok együttműködése, mivel a szolgálatok a pártok által meghatározott célokat követik.

Ezt követően Szabó arról beszélt, hogy az „ÁVH” hogyan dolgozik az Egyesült Államok és Nagy-Britannia budapesti követsége ellen. Kiemelte, hogy a fő feladat a behatolás, a behatolás... Minden létező technikai eszközt felhasznál a figyelésre, de külön figyelő csoportokat is használ. Kiértékelnek minden diplomatát vagy velük kapcsolatban álló személyt, a követségek magyar alkalmazottait beszerzik zsarolás és presszió segítségével. Az ENSZ New York-i székhelyén is működik egy magyar hírszerző részleg – fűzte hozzá. Ő ugyan nem tud semmit az Egyesült Államokban dolgozó mélyen fedett ügynökökről, de biztos abban, hogy vannak ilyenek. Az Egyesült Államokba kiutazó hivatalos küldöttségek tagjai között is vannak ügynökök.

Hatodik pontként Szabó a szolgálatok dezinformációs tevékenységét ismertette. Szólt arról, hogy afrikai használatra meghamisították a *Newsweek* 1963. novemberi és decemberi számát. A KGB ezt a módszert használta arra is, hogy hamisított levelekkel manipuláljanak arab vezetőket. A magyar titkosszolgálatok dezinformációs intézkedéseit végrehajtás előtt jóváhagyatják az MSZMP vezetésével. Ő e tekintetben azt a feladatot kapta, hogy Londonban tegyen olyan javaslatokat, amelyek terjesztésük révén sűrűlódásokhoz vezetnek az Egyesült Államok és Nagy-Britannia, valamint a többi nyugati ország között, és így aláássák a kapcsolataikat. Továbbá olyan javaslatokat vártak tőle, amelyeket fel lehet használni dokumentumok hamisításához.²¹

Nyilatkozata hetedik részében az úgynevezett „Lapusnyik-ügyről” beszélt. Lapusnyik az „ÁVH” egyik tiszthelyettese volt a titkos figyelő egységénél. Tudomása volt titkos elhelyezésekről, azonosításokról, figyelési módszerekről. 1962. május elején illegálisan elhagyta Magyarországot, majd minden kiadott, amit tudott. 1962. június elején a bécsi börtönben halt meg.²² Szabó úgy került kapcsolatba az üggyel, hogy parancsot kapott arra, értékelje a Lapusnyik által lakott „K” lakás helyzetét, s tegyen javaslatot arra, hogy mi legyen a lakással. Az iratokat kikérte, de meg akarta nézni a többi, nemcsak a lakásra vonatkozó részt is. Nem kapta meg a kért iratokat, mert azokba csak belügyminiszter-helyettesi és „ÁVH” vezetői engedéllyel lehetett betekintetni. Szabó szerint azért nem nézhette meg az iratokat, mert Lapusnyikot a bécsi börtönben a csehszlovák hírszerző szolgálat megmérgezte, és a zárt dokumentumokban erről volt szó.²³

Szabó végezetül kitért 1956 értékelésére. 1956-ban forradalom zajlott – magyar forradalom. A magyar nép egyedül hajtotta végre, nem kapott semmiféle külső segítséget – mondta. Ennek kapcsán részletesen elmondta, hogy 1956. október 28-ig a

²¹ IV. sz. dosszié

²² Úgy szokott el, hogy visszaélt ÁVH-s mivoltával és lelőtt egy határőrt.

²³ A bécsi boncolási jegyzőkönyv szerint gennyes mandula és gennyes vakbélgyulladás végzett vele.

belügyminisztérium épületében tartózkodott. Ezt követően a szovjetek evakuálták őket, a budaörsi szovjet táborban voltak, amit nem hagyhatták el, majd 1956. november 5-én vitték őket vissza a BM-be.

Szabó egy üzenetet is küldött a magyar népnek (1966. február 18-i dátummal), amiben lényegében „a kommunista rezsim falanszter jellegét” bírálta, majd kijelentette, hogy hitt abban, hogy Nyugaton egy új szabad hazát talál, ahol a megélhetése mellett lelkiismereti szabadságot és egyéni boldogságot talál régi hazája helyett, amely nem tudott otthont, boldogságot adni neki. Nem csalódott, szabad, lehetőséget kapott egy új szabad életre, biztos állása, megélhetése lesz, és olyan emberek veszik körül, akik őszintén fogják őt szeretni és megérteni. „Tévedés, hogy a kommunista rendszer több szabadságot ad a népnek, amit a rezsim a forradalom után adott, az történelmi szükségszerűség, és nem önkéntes, humánus eredmény volt. A rendszer kíméletlenül elnyom minden törekvést, amely több szabadságot követel a magyar népnek” – zárta üzenetét Szabó. Ezután (1966. február 27-én) még a magyar emigrációnak is küldött egy üzenetet, melyben az állt, hogy minden hazautazó magyar emigráns az „ÁVH” ellenőrzése alatt áll, mindenhol be akarják őket szervezni. De a külföldi kapcsolattartás is veszélyes a magyar külképviseletekkel, mert a magyar diplomaták ávós tiszték. Figyelmeztetett az egyéni védekezés szükségességére és a nagyobb éberségre. Felhívta az üzenetben a figyelmet arra, hogy a szabad országok biztonsági szervei megfelelő biztonságot tudnak nyújtani az kommunista szolgálatok akciói ellen.²⁴

A III/I-5 osztálya azon frissiben készített egy akciótervet „a hazaáruló Szabó László ügyében a CIA hitelének a rontására”. Itt lényegében arról volt szó, hogy a Szabóról rendelkezésre álló kompromittáló adatokat nyilvánosságra kell hozni. Az adatok között szerepelt, hogy Szabó koncepciók perék kapcsán letartóztatásokat kezdeményezett, saját hűgát ő szervezte be ügynöknek, elhagyta a családját, stb. Annak a gondolata is felmerült, hogy az ügyben Szabóné nyílt levelet ír Johnson amerikai elnöknek. A terv azonban hiábavaló volt, mert az illetékes miniszter-helyettes ráírta az aktára, hogy nem kell az ügygel foglalkozni.²⁵ Ennél azonban sokkal komolyabb fejlemény volt, hogy a belügyminiszter első helyettese 1966. november 23-án átiratot küldött a katonai főügyésznek. Az átiratban az állt, hogy Szabó vallomásából kitűnik, elárulta mindazt, ami munkája és beosztása révén a tudomására jutott. „Kérlek, légy szíves intézkedni, hogy Szabó ellen az eljárást távollétében lefolytassák. Rácz Sándor belügyminiszter helyettes.” 1967. január 9-i dátummal a katonai főügyész megküldte Rácznak a benyújtott vádiratot.

A vád hazaárulás, amely vád nagy részben Szabónak az amerikai képviselőház bizottsága előtt tett, bizonyítékként kezelt vallomására épült. A tárgyalásra még abban a hónapban sor került. Szabó László hazaárulás miatt halálbüntetést kapott.²⁶ A védelem fellebbezett, így a MNK Legfelsőbb Bírósága 1967. április 19-én zárt fellebbezési tárgyalásán meghozta a következő ítéletet: hivatalos megbízatás felhasználásával elkövetett hazaárulás és más bűntettek miatt Szabó László volt rendőr őrnagy ítéletét annyiban változtatja meg, hogy nem fokozza le, mert már nem volt rendőr őrnagy az első fokú ítélet idején, mert disszidálása után a belügyminisztérium állományból törölték. A katonai bíróság viszont helyes ítéletet hozott azzal, hogy hivatalos megbízatás felhasználásával elkövetett hazaárulás, államtitkok tekintetében elkövetett kémkedés és szolgálati ténykedés felhasználásával elkövetett külföldre szökés miatt

²⁴ Dosszié IV. 16. o.-tól.

²⁵ u.o. 122. o.

²⁶ u.o. 143. o.

halálra és teljes vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelső. Bíróság jóvá is hagyta az első fokú ítéletet.²⁷

1967. március 20-án az immár „Schtein”(?) fedőnévvel ellátott Szabóval kapcsolatban operatív terv készült. A dokumentum készítői megállapították, hogy mindaddig, amíg Szabó kapitalista országban tartózkodik nagy veszélyt jelent a magyar titkosszolgálat számára, és a terv ennek a veszélynek a minimalizálását célozta. Az operatív terv arra is irányult, hogy felderítse Szabó mozgás területét, tartózkodási helyét, valamint előírta *„ellenünk irányuló káros tevékenységének a végleges megszakítását”*. A dokumentum tervbe vette mindenkinek a megfigyelését, aki közel-távol kapcsolatba hozható Szabóval.

Miután az ügyben jó másfélezer oldalnyi akta született és Szabó László elérhetetlen maradt, és az ügyben nem egy életpálya ment tönkre, a III/I. csoportfőnökség 2-es alosztálya 1974. június 3-án javaslatot tett arra, hogy a Szabó ellen folytatott operatív munkát zárják le, mivel a további érdemi munkához szükséges lehetőséggel nem rendelkeznek. Az ügy lezárását és a keletkezett tömördek dokumentum irattározását engedélyezték.

A kongresszusi meghallgatása után Szabó eltűnt, ezután senki nem látta – legalábbis a Magyarországon hozzáférhető dokumentumok szerint. A Bem-rakparton évekig kerengő (talán célzatosan terjesztett) pletykák szerint Szabó László egy rejtélyes találkozót követően liftaknába zuhant és ott vesztette életét...

²⁷ Dosszié V. 213.o.